

Sandra Wilczewska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Aspiracje edukacyjno-zawodowe studentów I roku studiów I stopnia – wybrane aspekty

Problematyka aspiracji edukacyjno-zawodowych studentów jest ważnym aspektem życia młodych ludzi, ale nie tylko, zagadnienia te są również ważne dla społeczeństwa, w którym żyjemy, a także dla gospodarki państwa. Aspiracje są znaczące podczas podejmowania przełomowych decyzji związanych z edukacją młodych ludzi, co wiąże się z przyszłą pracą zawodową. Aspiracje zaczynają się kształtować już w okresie dzieciństwa, poprzez naśladownictwo rodziców, jak i znaczących osób dorosłych. Dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym zaczynają mówić o tym kim chciałyby być w przyszłości, wyznaczają sobie pierwsze, lecz nieuświadomione do końca cele zawodowe, które są związane z ich edukacją. Natomiast z biegiem lat młodzi ludzie zaczynają bardziej interesować się zawodami, dlatego też cele edukacyjno-zawodowe ulegają często znacznym zmianom. Ryszard Parzęcki pisze, że aspiracje „nie są zjawiskiem stałym, zmieniają się pod wpływem wielu czynników subiektywnych i obiektywnych”.¹ Pierwsze ważniejsze decyzje związane z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi młodzież podejmuje w okresie adolescencji, gdy następuje wybór szkoły ponadgimnazjalnej, a także uczelni wyższej, co wiąże się z ukierunkowaniem zawodowym. Decyzje związane z wyborem drogi edukacyjno-zawodowej po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej, powinny być ukierunkowane na zawód, w którym chcą w przyszłości pracować. To znaczy, że podejmowane decyzje powinny być zgodne z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi przyszłych studentów. Lecz często jest tak, że to właśnie okres studiów jest czasem kiedy młodzi

¹ R. Parzęcki, *Uwarunkowania aspiracji zawodowych młodzieży w środowisku wiejskim*, Toruń 1987, s. 15.

ludzie rozpoczynają dokładniej zastanawiać się nad własnymi wyborami i aspiracjami dotyczącymi przyszłego zawodu. Odpowiednio podjęte decyzje, które są związane z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi mają znaczenie nie tylko dlatego, że powodują zadowolenie i satysfakcję, ale także dlatego, że pozwalają zaspokoić potrzeby życiowe młodych ludzi, jak i powodują większą efektywność w przyszłej pracy zawodowej.

Zagadnieniami związanymi z aspiracjami zajmują się nie tylko psycholodzy, socjolodzy, czy filozofowie, ale także pedagodzy. Definicje aspiracji według wskazanych dziedzin naukowych mają wspólne cechy i podmiot, natomiast różnią się one interpretacją. I tak, w definicjach psychologicznych dużą rolę odgrywają czynniki wewnętrzne jednostek, ich motyw, potrzeby, życzenia. Socjologowie biorą pod uwagę środowisko i kontakty społeczne, natomiast dla pedagogów ważny przy określaniu definicji aspiracji jest proces wychowawczy i środowisko, w którym jednostka wzrasta.² Pedagog Marcin Bryzka pisze, że aspiracje są „czynnikiem silnie determinującym zachowania człowieka, współdecydują o jego planach życiowych, o bliższych i dalszych zamierzeniach czy pragnieniach, a także wyznaczają kierunki działania, wpływają na osiągnięcia szkolne uczniów, na wybór zawodu, aktywność społeczną i kulturalną, na nawiązywane kontakty interpersonalne”.³

Aspiracje edukacyjno-zawodowe studentów

Aspiracje edukacyjno-zawodowe to jedne z rodzajów aspiracji wymienianych przez autorów zajmujących się niniejszą problematyką. Autorzy przedstawiają aspiracje ze względu na różne kategorie. Najczęstszym kryterium podziału jest ich treść. Taki podział przedstawia między innymi Tadeusz Lewowicki, który wymienia podstawowe obszary, w których występują dążenia ludzkie.⁴ Natomiast Zbigniew Skorny dzieli aspiracje chronologicznie.⁵ Z kolei Andrzej Janowski w swoich publikacjach przedstawia aspiracje, które najczęściej występują w populacji, są to między innymi aspiracje dotyczące przyszłej nauki, zawodu, czy też życia osobistego i rodzinnego.⁶ Andrzej Bogaj przeprowadził badania wśród młodzieży

² R. Parzęcki, *Uwarunkowania aspiracji ...*, s. 15.

³ K. Musiałańska, *Aspiracje życiowe młodzieży stojącej u progu dorosłości*, Kraków 2008, s. 13 – 14.

⁴ B. Galas, T. Lewowicki, *Osobowość a aspiracje*, Warszawa 1991, s. 34 – 35.

⁵ Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1980, s. 35 – 37.

⁶ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977, s. 61.

i wyróżnił dziesięć kategorii aspiracji, które zostały wskazane przez badanych. Są to aspiracje edukacyjne, rodzinne, materialne, prestiżowe, hedonistyczne, zawodowe, socjocentryczne, afiliacyjne, etyczne, a także władza i inne np. zdrowie, spokój, czy bezpieczeństwo.⁷

U studentów, którzy znajdują się w okresie wczesnej dorosłości, często zmienia się hierarchia wartości aspiracji. Okres wczesnej dorosłości jest to czas podejmowania ważnych decyzji, nie tylko osobistych, ale i edukacyjnych, które wiążą się z ich przyszłą drogą zawodową. Wczesna dorosłość jest czasem poważnych zmian, ale i zadań rozwojowych, które wymienia Robert J. Havighurst.⁸ Natomiast jak pisze Berenica L. Neugarten „każde społeczeństwo ma własny <zegar społeczny> według którego oceniane może być tempo rozwoju jednostki”.⁹ Dlatego też nie wszyscy studenci będą stawać przez tymi samymi zadaniami rozwojowymi w tym samym czasie. Według Zygmunta Freuda to zdolność do pracy i miłości określa prawidłowy rozwój w dorosłości.¹⁰ W tym okresie można zauważyć, że to właśnie te dwa aspekty życia najbardziej dynamicznie rozwijają się u młodych ludzi. Zdolność do miłości objawia się tym, że młodzi ludzie w tym okresie zaczynają zakładać rodziny. Z kolei zdolność do pracy przejawia się tym, że studenci przygotowują się do roli pracownika poprzez naukę odpowiedniego dla siebie zawodu.

Warto zwrócić również uwagę na rozwój zawodowy, który jest ściśle związany z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi. Donald E. Super podzielił aktywność zawodową na stadia rozwoju zawodowego.¹¹ Według podziału autora studenci mogą znajdować się w dwóch pierwszych stadiach, to znaczy w stadium eksploracji i w stadium stabilizacji. Stadium eksploracji można przypisać do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, która staje przed wyzwaniem określenia i wybrania odpowiedniej dalszej ścieżki edukacyjnej, która pozwoli im na zdobycie odpowiedniego zawodu. Jest to czas, w którym młodzi ludzie nie wiedzą dokładnie co chcą robić w życiu i „przymierzają” się do różnych ról zawodowych. Często jest tak, że studenci znajdują się również w stadium eksploracji. To właśnie czas studiów jest dla nich momentem na przekonanie się i podjęcie decyzji związanych

⁷ A. Bogaj, *Liceum ogólnokształcące w Polsce*, Warszawa 1992, s. 156 – 157.

⁸ *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), Warszawa 2007, s. 203.

⁹ *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka...*, s. 204.

¹⁰ *Psychologia rozwoju człowieka: podręcznik akademicki*, J. Trempała (red.), Warszawa 2011, s. 297.

¹¹ *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka...*, s. 223.

z ich przyszłą pracą zawodową. Z kolei stadium stabilizacji odnosi się do tych studentów, którzy wiedzą co chcą robić w życiu zawodowym i podjęli przemyślaną decyzję związaną z wyborem kierunku studiów. To w czasie studiów młodzi ludzie często mają możliwość sprawdzenia się w zawodzie, w którym się kształcą, na przykład poprzez praktyki, czy staże. Zdarza się również tak, że młodzi ludzie otrzymują oferty pracy już w zawodzie, w którym się kształcą i poprzez zatrudnienie określają oni swoje miejsce na rynku pracy i następuje u nich proces adaptacji do wybranego przez nich zawodu i warunków pracy.

Pisząc o rozwoju zawodowym warto zwrócić uwagę na aspiracje edukacyjno-zawodowe, które są jego elementem. W życiu każdego młodego człowieka znajdują się trzy momenty, trzy progi edukacyjne, w których trzeba podjąć decyzje związane z edukacją prowadzące do przyszłego zawodu. Pierwszym takim momentem jest ukończenie szkoły podstawowej, wtedy uczniowie podejmują decyzje związane z wyborem gimnazjum, a także podchodzą do sprawdzianu kompetencji. Kolejnym progiem edukacyjnym, gdy młodzież podejmuje decyzje związane z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi jest czas ukończenia gimnazjum. W tym czasie uczniowie podchodzą do egzaminu gimnazjalnego i podejmują kolejną ważną decyzję, czyli wybór szkoły ponadgimnazjalnej, który jest związany z ich przyszłą karierą zawodową. Ostatnim ważnym i przełomowym progiem edukacyjnym dla młodych ludzi jest moment ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej i podejście do egzaminu maturalnego bądź też egzaminów zawodowych. Na tym etapie młodzi ludzie podejmują również wybór dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej; jest to jeden z ważniejszych wyborów, może to być wybór uczelni wyższej, szkoły policealnej bądź innej drogi edukacyjnej.¹²

Aspiracje edukacyjno-zawodowe, jak zostało wcześniej wskazane, są elementem rozwoju zawodowego, są one nierozłączne, ponieważ wpływają na siebie wzajemnie. Rozwój aspiracji, a także rozwój zawodowy towarzyszą nam przez całe życie już od lat dzieciństwa, dlatego też warto zwrócić uwagę na ich kształtowanie się w poszczególnych okresach życia człowieka. Kazimierz Czarnecki w jednej ze swoich publikacji zaznacza, że rozwój zawodowy związany jest z każdą kategorią rozwoju ogólnego człowieka.¹³ Autor również wyróżnia okresy w życiu człowieka, w których występuje rozwój zawodowy, okresy te rozpoczynają się od 3 roku życia i trwają aż

¹² *Młodzież wobec (nie)gościnnej przyszłości*, R. Leppert, Z. Melosik, B. Wojtasik (red.), Wrocław 2005, s. 177 – 178.

¹³ K. Czarnecki, *Rozwój zawodowy człowieka*, Warszawa 1985, s. 28.

do wieku emerytalnego. Natomiast jeśli chodzi o wiek studentów, to znajdują się oni w dwóch okresach wymienianych przez K. Czarneckiego, czyli w okresie uczenia się zawodu przez młodzież i w okresie kwalifikowanej pracy zawodowej dorosłych. Okres uczenia się zawodu przez młodzież, występuje między 16 a 25 rokiem życia, jest on zróżnicowany długością trwania ze względu na wybór ścieżki kształcenia, ponieważ dla osób, które wybrały kształcenie się w zasadniczej szkole zawodowej będzie krótszy niż dla studentów. Natomiast w okresie kwalifikowanej pracy zawodowej, który obejmuje osoby pracujące od 18 do 70 roku życia, młody człowiek rozwija się psychicznie,

społecznie, moralnie, uczuciowo, a także politycznie, ponieważ to w pracy występują różne sytuacje, zdarzenia, a także czynności, poprzez które się rozwijamy.¹⁴

Uwarunkowania rozwoju aspiracji edukacyjno-zawodowych

Podczas przedstawiania zagadnień związanych z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi ważne jest to, aby wskazać uwarunkowania ich rozwoju. Badacze, którzy zajmują się uwarunkowaniami aspiracji dzielą je pod kątem dziedzin nauki, wymieniają oni uwarunkowania pedagogiczne, psychologiczne, socjologiczne, a także osobowościowe i środowiskowe.

Małgorzata Ścisłowicz i Małgorzata Dubis piszą o uwarunkowaniach osobowościowych. M. Ścisłowicz wskazuje, że uwarunkowania osobowościowe są widoczne szczególnie w okresie wczesnoszkolnym, ponieważ najbardziej widoczne są różnice między uczniami. W tym okresie następuje manifestacja różnic emocjonalnych i społecznych, ale także intelektualnych.¹⁵ M. Dubis dodaje, że nasza osobowość kształtuje się przez całe życie, najbardziej natomiast właśnie w okresie dzieciństwa i młodości poprzez proces socjalizacji, a także w wyniku własnej aktywności. Według autorki również cechy człowieka takie jak sposób funkcjonowania psychiki, myślenia, odczuwania, zachowywania się, a także radzenie sobie z problemami wchodzi w skład uwarunkowań osobowościowych.¹⁶

Tadeusz Lewowicki pisze, że potrzeby, które związane są ze sferą motywacji warunkują aspiracje edukacyjno-zawodowe. Autor wskazuje również na to, że samoocena i obraz własnej osoby, który powstaje w wyniku własnych doświadczeń, opinii i sądów innych ludzi na temat danej osoby

¹⁴ K. Czarnecki, *Rozwój zawodowy...*, s. 103 – 175.

¹⁵ M. Ścisłowicz, *Aspiracje edukacyjne rodziców a osiągnięcia szkolne ich dzieci*, Kielce 1994, s. 20. 16 M. Dubis, *Młodzież wobec wyboru profilu kształcenia i zawodu (na przykładzie licealistów z Podkarpacia)*, Kraków 2011, s. 47.

wpływają na kształtowanie się i poziom aspiracji.¹⁶ Andrzej Janowski także opisuje wcześniej wskazane czynniki, lecz określa je jako uwarunkowania psychologiczne. Autor dodaje, że psychologicznym uwarunkowaniem jest również wpływ zdobytych przez jednostkę doświadczeń w zakresie realizowania zadań na sposób jej postępowania w przyszłości i na chęci jej działania. Dlatego też osoby, które doświadczały wielokrotnie sukcesów, mają wysoką potrzebę osiągnięć i przypisują one porażki lub sukcesy do własnego wysiłku i własnego działania. Natomiast osoby, które mają niską potrzebę osiągnięć przypisują porażki przypadkowi lub brakowi zdolności.¹⁷

Kolejną grupą czynników są uwarunkowania środowiskowe, takie uwarunkowania wymieniają między innymi M. Ścisłowicz, M. Dubis i T. Lewowicki. A. Janowski określa uwarunkowania środowiskowe jako uwarunkowania socjologiczne.

Do uwarunkowań środowiskowych zalicza się środowisko rodzinne i szkolne. T. Lewowicki wskazuje, że rodzina jest jedną z podstawowych grup formułujących normy postępowania i tworzących hierarchie wartości.¹⁸ M. Dubis pisze, że ważnym czynnikiem, który decyduje o aspiracjach młodzieży jest styl wychowania stosowany przez rodziców, ich poglądy, cele wychowawcze, osobiste doświadczenia i wzory wyniesione z domu rodzinnego.¹⁹ T. Lewowicki w uwarunkowaniach środowiskowych wskazuje normy grupowe, a także grupy rówieśnicze i szkołę.²⁰ M. Dubis wskazuje, że w szkole znaczący wpływ na rozwój aspiracji edukacyjno-zawodowych, prócz grup rówieśniczych, mają osiągnięcia szkolne.²¹ W uwarunkowaniach socjologicznych znajdują się również wzorce kulturowe, które są propagowane przez społeczeństwo, a także przez środki masowego przekazu.²²

Ostatnią grupą uwarunkowań aspiracji edukacyjno-zawodowych są uwarunkowania pedagogiczne. M. Ścisłowicz pisze, że są to przede wszystkim czynniki, które wiążą się z cechami osoby nauczyciela, z jego przygotowaniem zawodowym, metodami oraz stylem pracy dydaktycznej i wychowawczej, a także uwarunkowania związane z istniejącym modelem szkoły, programami nauczania, treściami kształcenia, atmosferą wychowawczą

¹⁶ T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci i młodzieży*, Warszawa 1987, s. 29 – 33.

¹⁷ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży...*, s. 19 – 21.

¹⁸ T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci...*, s. 34.

¹⁹ M. Dubis, *Młodzież wobec wyboru...*, s. 50 – 53.

²⁰ T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci...*, s. 35 – 36.

²¹ M. Dubis, *Młodzież wobec wyboru...*, s. 47.

²² T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci...*, s. 37.

i życiem wewnętrznym klasy szkolnej.²³ Wiesław Sikorski zauważa, że także pozycja społeczna w nieformalnej strukturze klasy szkolnej również może oddziaływać na kształtowanie się aspiracji młodzieży.²⁴

Aspiracje edukacyjno-zawodowe studentów w świetle badań własnych

Chcąc sprawdzić jakie aspiracje edukacyjno-zawodowe posiadają studenci I roku studiów I stopnia, przeprowadzone zostały badania w grupie 96 studentach z wybranych uczelni wyższych w Bydgoszczy. Badaniem zostały objęte osoby studiujące na kierunku pedagogika w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego, a także osoby studiujące na kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji w Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich. Czynnikiem różnicującymi podczas analizowania wyników badań były płeć badanych, kierunek studiów, miejsce zamieszkania, typ rodziny, a także typ ukończonej szkoły ponadgimnazjalnej. Natomiast otrzymane wyniki badań z uwzględnieniem miejsca zamieszkania, typu rodziny i typu ukończonej szkoły ponadgimnazjalnej nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić roli tych czynników, ponieważ wskaźnik procentowy tego zróżnicowania jest niewielki, w przeciwieństwie do takich czynników jak płeć i kierunek studiów. Dlatego też w niniejszym tekście zostanie przedstawiona analiza wyników badań tylko ze względu na płeć i kierunek studiów. Badania oparte zostały na próbie nieprobabilistycznej, opartej na dostępności badanych i przeprowadzone za pomocą metody sondażu diagnostycznego i techniki ankiety.

Najważniejszą kwestią podczas badań było uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące dążeń i celów badanych studentów, a przede wszystkim aspiracji jakie posiadają. Za pomocą kwestionariusza ankiety zadano badanym pytania o to jakie mają plany na najbliższe trzy lata i o najważniejsze cele życiowe, do których dążą. Respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech najważniejszych planów i celów życiowych, a także o uszeregowanie ich od najważniejszych do mniej ważnych. Plany na najbliższe trzy lata, które wskazywali studenci to przede wszystkim ukończenie studiów (ranga I) i obrona pracy dyplomowej (ranga II). Trzecią rangę otrzymały plany związane ze znalezieniem partnera/partnerki „na całe życie”, a znalezienie pracy uzyskało czwartą rangę. Kolejne miejsca odpowiednio uzyskały odpowiedzi takie jak: wychowywanie dzieci, założenie rodziny, inne (m.in. rozwijanie zainteresowań i uzyskanie dodatkowych kwalifikacji

²³ M. Ścisłowicz, *Aspiracje edukacyjne...*, s. 25.

²⁴ W. Sikorski, *Aspiracje młodzieży uczącej się i ich tło rozwojowe*, Opole 1999, s. 42 – 49.

językowych, a także przeprowadzka do innego miasta). Ostatnią rangę uzyskała odpowiedź dotycząca awansu.

Natomiast najważniejsze cele życiowe, które najczęściej wskazywali respondenci to cele związane z rozwojem edukacyjnym i uzyskaniem wykształcenia (ranga I), cele związane z rodziną, małżeństwem i przyjaciółmi (ranga II). Na trzecim miejscu najczęściej respondenci wskazywali cele związane z pracą zawodową, na przykład awans, czy rozwój zawodowy. Kolejne cele życiowe były związane z takimi wartościami jak miłość, zdrowie i szczęście. Badani wymieniali również pieniądze jako ich cel życiowy.

Odpowiedzi wskazywane przez respondentów przeanalizowane pod kątem czynników różnicujących kształtowały się bardzo podobnie jak analiza ogólna wyników badań. I tak, kobiety i osoby studiujące na kierunku pedagogika wskazywały, że na najbliższe trzy lata ich plany to: ukończenie studiów (ranga I), obrona pracy dyplomowej (ranga

II), znalezienie partnera/partnerki „na całe życie” (ranga III), założenie rodziny (ranga IV). Z kolei badane kobiety na piątym miejscu najczęściej wskazywały znalezienie pracy, a na szóstym wychowywanie dzieci. Natomiast badani studenci z kierunku pedagogika wskazywali odwrotnie, na piątym miejscu wychowywanie dzieci, a na szóstym znalezienie pracy. Ostatnie miejsce w odpowiedziach badanych kobiet i osób studiujących z kierunku pedagogika zajął awans. Natomiast cele życiowe, do których dążą badane kobiety i studium na kierunku pedagogika to cele związane z wykształceniem i edukacją (I), z pracą zawodową i karierą (II), z rodziną (III). Kolejnymi celami życiowymi były takie wartości jak miłość, szczęście, spełnienie i szacunek (IV), a także cele związane z pieniędzmi (V) i spełnieniem marzeń (VI). Natomiast plany na najbliższe trzy lata, które wskazywali badani mężczyźni i osoby studiujące kierunek zarządzanie i inżynieria produkcji były bardzo podobne. I tak, badani wskazywali odpowiednio ukończenie studiów (I), obrona pracy dyplomowej (II), znalezienie pracy (III), znalezienie partnera/partnerki „na całe życie” (IV) i inne odpowiedzi (V). Rangę VI i VII w odpowiedziach badanych mężczyzn odpowiednio otrzymały awans i założenie rodziny, a w odpowiedziach osób studiujących z kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji założenie rodziny i awans. Cele życiowe, które wskazywali badani mężczyźni i osoby studiujące zarządzanie i inżynierię produkcji są takie same. Najważniejszymi celami życiowymi są te związane z edukacją, rodziną, wartościami takimi jak miłość, szczęście i szacunek. Kolejnymi celami życiowymi dla respondentów są cele związane z karierą i pracą zawodową, pieniędzmi i innymi celami takimi jak spełnienie marzeń, czy spokojna przyszłość.

W kwestionariuszu ankiety kolejnym ważnym pytaniem było wskazanie przez badanych studentów motywów wyboru kontynuacji nauki na studiach I stopnia. Tabela 1 przedstawia wskazane przez badanych studentów odpowiedzi z uwzględnieniem czynników różnicujących, czyli płci i kierunku studiów.

Tabela 1. Motywy wyboru kontynuacji nauki na studiach I stopnia przez badanych studentów

MOTYWY	PŁEĆ				KIERUNEK STUDIÓW				OGÓLEM N=96	
	KOBIECY N=65		MĘŻCZYŹNI N=31		PEDAGOGIKA N=55		ZARZĄDZANIE I INŻYNIERIA PRODUKCJI N=41			
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
Zdobycie zawodu	56	86,1	24	77,4	51	92,7	29	70,7	80	83,3
Uzyskanie jakiegokolwiek wykształcenia wyższego	16	24,6	10	32,2	14	25,4	12	29,3	26	27,1
Poszerzanie swoich zainteresowań	32	49,2	14	45,4	32	58,2	14	34,1	46	47,9
Kontynuacja tradycji rodzinnej (wszyscy w rodzinie posiadają wyższe wykształcenie)	1	1,5	2	6,4	1	1,8	2	4,9	3	3,1
Nie być gorszym/ą od kolegów/koleżanek	12	18,5	2	6,4	8	14,5	6	14,6	14	14,6
Przedłużenie sobie czasu przed wejściem na rynek pracy	15	23,1	9	29,0	15	27,3	9	21,9	24	25,0
Inne	2	3,1	1	3,2	1	1,8	2	4,9	3	3,1

Źródło: Opracowanie własne

Odpowiedzi badanych nie sumują się do 96, ponieważ studenci mieli możliwość wskazywania więcej niż jednej odpowiedzi.

Jak wynika z tabeli 1 najważniejszym powodem, dla którego respondenci podejmowali naukę na studiach I stopnia było zdobycie zawodu, poszerzanie swoich zainteresowań, uzyskanie jakiegokolwiek wykształcenia wyższego, a także przedłużenie sobie czasu przed wejściem na rynek pracy. Mniej brany pod uwagę były motywy takie jak: nie być gorszym od

kolegów/koleżanek, kontynuacja tradycji rodzinnej i inne, czyli interesująca praca, większe szanse na rynku pracy i podniesienie kwalifikacji.

Kolejnym pytaniem zadaniem w kwestionariuszu ankiety było pytanie o osoby pomocne w wyborze studiów wyższych. Respondenci najczęściej wskazywali, że wybór studiów wyższych był ich samodzielnym wyborem (66,7%). Na drugim miejscu, wszyscy badani wskazali, że kierowali się radami rodziców (37,5%). Na kolejnych miejscach usytuowały się takie osoby jak przyjaciele i koledzy (18,8%), rodzeństwo

(15,6%), dalsza rodzina, gdzie badani wymieniali wujostwo, dziadków i kuzynostwo (9,4%). Z pomocy nauczycieli korzystało tylko 4,2% badanych, a 3,1% studentów korzystało z rad osób poznanych na portalach internetowych związanych z wyborem szkoły/zawodu. Z rad innych osób, np. partnerów życiowych czy studentów z wybranego kierunku korzystało tylko 2,1% badanych, a z porad doradcy zawodowego skorzystał tylko 1,0% badanych.

Wszyscy studenci, bez względu na czynnik różnicujący, na pierwszych miejscach wskazali wybór własny i rodziców jako osoby pomocne w wyborze uczelni wyższej. Natomiast badane kobiety i badani mężczyźni, a także respondenci z kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji wskazywali na trzecim miejscu przyjaciół, a osoby z kierunku pedagogika wskazywali rodzeństwo jako osoby pomocne. Na czwartym miejscu badane kobiety i studenci z kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji wymieniali, że korzystali z rad rodzeństwa. Z kolei badani mężczyźni usytuowali dalszą rodzinę, a respondenci z kierunku pedagogika na czwartym miejscu wskazywali przyjaciół.

Kolejnym ważnym pytaniem dotyczącym aspiracji edukacyjno-zawodowych badanych studentów, było pytanie związane z planami na przyszłość po ukończeniu studiów I stopnia. Uzyskane wyniki badań przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Plany na przyszłość badanych studentów po ukończeniu studiów I stopnia

MOŻLIWOŚCI	PŁEĆ				KIERUNEK STUDIÓW				OGÓLEM N=96	
	KOBIECY N=65		MĘŻCZYŹNI N=31		PEDAGOGIKA N=55		ZARZĄDZA- NIE I INŻY- NIERIA PRO- DUKCJI N=41			
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
Kontynuować studia (studia magisterskie uzupełniające)	41	63,1	13	41,9	41	74,5	13	31,7	54	56,2
Uczęszczać na kursy zawodowe	15	23,1	11	35,5	14	25,4	12	29,3	26	27,1
Podjąć pracę zarobkową bezpośrednio po obronie pracy dyplomowej	18	27,7	11	35,5	15	27,3	14	34,1	29	30,2
Podjąć pracę i rozpocząć studia uzupełniające w systemie niestacjonarnym	21	32,3	8	25,8	15	27,3	14	34,1	29	30,2
Rozpocząć studia w systemie niestacjonarnym	4	6,1	2	6,4	1	1,8	5	12,2	6	6,2
Nie podejmować pracy ani nie kontynuować kształcenia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Robić coś innego	2	3,1	3	9,7	2	3,6	3	7,3	5	5,2
Nie wiem jeszcze	4	6,1	4	12,9	5	9,1	3	7,3	8	8,3

Źródło: Opracowanie własne

Odpowiedzi badanych nie sumują się do 96, ponieważ studenci mieli możliwość wskazywania więcej niż jednej odpowiedzi.

Z tabeli 2 wynika, że ponad połowa badanych studentów zamierza kontynuować studia (56,2%). Duża część badanych respondentów zadeklarowała również chęć podjęcia pracy zarobkowej bezpośrednio po obronie pracy dyplomowej (30,2%), a także chęć podjęcia pracy i jednocześnie rozpoczęcia studiów uzupełniających w systemie niestacjonarnym (30,2%). Respondenci wskazali również chęć uczęszczania na kursy zawodowe po ukończeniu studiów I stopnia (27,1%). Nieliczni badani wskazali, że jeszcze nie wiedzą co będą robić po ukończeniu studiów (8,3%), a 5,2%

deklarowało, że będą robić coś innego niż w podanych odpowiedziach; wymieniali między innymi założenie rodziny, wyjazd za granicę, a także założenie własnej firmy. Z kolei 6,2% badanych deklarowało rozpoczęcie studiów w systemie niestacjonarnym po ukończeniu studiów I stopnia.

Analiza badań pod kątem czynników różnicujących wykazała nieznaczne różnice w odpowiedziach badanych, lecz plany, które badani studenci mają po ukończeniu studiów I stopnia związane są przede wszystkim z edukacją i pracą. Najczęściej deklarowane plany badanych, bez względu na czynnik różnicujący, to podjęcie studiów magisterskich uzupełniających w systemie stacjonarnym lub niestacjonarnym, uczęszczanie na kursy zawodowe, a także podjęcie pracy zarobkowej po studiach I stopnia lub w trakcie kontynuowania studiów magisterskich uzupełniających.

W trakcie prowadzonych badań respondentom zostało zadane pytanie także o to, czy wiedzą już w jakim zawodzie chcieliby pracować, a jeśli tak to w jakim i dlaczego chcieliby go wykonywać. Większa część badanych wskazała, że wiedzą w jakim zawodzie chcieliby pracować (42,7%). Odpowiedź twierdzącą wymieniło więcej kobiet (44,6%) niż mężczyzn (38,7%), a także więcej respondentów z kierunku pedagogika (54,5%) niż z kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji (26,8%). Zawody, które wybrali badani przede wszystkim związane były z kierunkami studiów. Studenci kierunku pedagogika wymieniali przede wszystkim zawód pedagoga, logopedy, animatora czasu wolnego, a także deklarowali chęć podjęcia pracy w centrum zarządzania kryzysowego. Przyszli pedagodzy wymieniali również zawody związane z pracą z dziećmi i ludźmi, m.in. praca w przedszkolach i żłobkach, a także praca z trudną młodzieżą w zakładach poprawczych, czy w policji.

Z kolei studenci zarządzania i inżynierii produkcji wskazywali przede wszystkim, że chcieliby pracować w zawodach związanych z produkcją i zarządzaniem przedsiębiorstwem. Przyszli inżynierowie wymieniali również zawód księgowego, handlowca, informatyka i żołnierza, a jeden z badanych wskazał, że jego marzeniem jest projektowanie i programowanie silników spalinowych o dużej mocy. Wszyscy respondenci uzasadniali swoje odpowiedzi przede wszystkim tym, że wskazany zawód związany jest z ich zainteresowaniami, marzeniami i ścieżką kształcenia.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania i analiza zebranego materiału badawczego pozwala sformułować wnioski dotyczące aspiracji edukacyjno-zawodowych badanych studentów. Z badań wynika, że studenci w większości posiadają sprecyzowane aspiracje edukacyjne, zawodowe, a także rodzinne. Otrzymane wyniki są zgodne z wynikami badań, które przeprowadziła Kinga Musialska

w 2008 roku w województwie małopolskim.²⁵ Odpowiedzi kobiet i osób studiujących na kierunku pedagogika, a także mężczyzn i osób studiujących na kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji zazwyczaj są zbieżne. Świadczyć to może o tym, że kierunki pedagogiczne są przeważnie zdominowane przez kobiety, a kierunki inżynierskie przez mężczyzn. Plany krótkoterminowe, jak i cele życiowe badanych osób związane są przede wszystkim z edukacją, pracą zawodową i życiem rodzinnym. Z badań wynika także, że środowisko rodzinne, jak i szkolne, czyli grupy rówieśnicze mają duże znaczenie w podejmowanych decyzjach edukacyjno-zawodowych badanych osób. Motywy dla których badani podjęli naukę na uczelniach wyższych to przede wszystkim zdobycie zawodu, poszerzanie swoich zainteresowań i uzyskanie jakiegokolwiek wykształcenia wyższego, a także przedłużenie sobie czasu przed wejściem na rynek pracy i nie bycie gorszym od koleżanek i kolegów. Analiza otrzymanych wyników badań potwierdziła, że większość badanych osób stawia na pierwszym miejscu aspiracje edukacyjno-zawodowe. Studenci deklarowali przede wszystkim kontynuowanie nauki na studiach magisterskich uzupełniających w systemie stacjonarnym, a także w systemie niestacjonarnym. Badani wskazywali również chęć podjęcia pracy zaraz po ukończeniu studiów I stopnia, a także w trakcie studiów magisterskich uzupełniających. Znacząca część studentów deklarowała uczęszczanie na kursy zawodowe po ukończeniu studiów I stopnia. Z wyników badań wnioskować można, że większa część badanych wybrała odpowiedni i właściwy dla siebie kierunek studiów, ponieważ zawody, które studenci zamierzają wykonywać związane są z kierunkiem ich kształcenia.

Właściwie ukierunkowane aspiracje edukacyjno-zawodowe stanowią źródło zadowolenia i satysfakcji z podjętych decyzji. Natomiast właściwe decyzje pozwalają zaspokoić potrzeby życiowe młodych ludzi. Konsekwencją decyzji podjętych zgodnie z aspiracjami jest, poza zadowoleniem, większa efektywność w przyszłej pracy zawodowej. Dlatego też ważne jest, aby poruszać tematy związane z aspiracjami edukacyjno-zawodowymi już od najmłodszych lat, aby młodzi ludzie mieli czas na pojęcie właściwych dla nich decyzji.

Bibliografia

- Bogaj A., *Liceum ogólnokształcące w Polsce*, Warszawa 1992.
Czarnecki K., *Rozwój zawodowy człowieka*, Warszawa 1985.
Dubis M., *Młodzi wobec wyboru profilu kształcenia i zawodu (na przykładzie licealistów z Podkarpacia)*, Kraków 2011.

²⁵ K. Musiańska, *Aspiracje życiowe młodzieży...*, s. 47, 107 – 116.

- Galas B., Lewowicki T., *Osobowość a aspiracje*, Warszawa 1991.
- Janowski A., *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977.
- Lewowicki T., *Aspiracje dzieci i młodzieży*, Warszawa 1987.
- Młodzież wobec (nie)gościnnej przyszłości*, Leppert R., Melosik Z., Wojtasik B. (red.), Wrocław 2005.
- Musialska K., *Aspiracje życiowe młodzieży stojącej u progu dorosłości*, Kraków 2008.
- Parzęcki R., *Uwarunkowania aspiracji zawodowych młodzieży w środowisku wiejskim*, Toruń 1987.
- Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, Harwas-Napierała B., Trempała J. (red.), Warszawa 2007.
- Psychologia rozwoju człowieka: podręcznik akademicki*, Trempała J. (red.), Warszawa 2011.
- Sikorski W., *Aspiracje młodzieży uczącej się i ich tło rozwojowe*, Opole 1999;
- Skorny Z., *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1980.
- Ścisłowicz M., *Aspiracje edukacyjne rodziców a osiągnięcia szkolne ich dzieci*, Kielce 1994.

Educational and professional aspirations of bachelor studies' first year students

In article below the author discusses the issues associated with educational and professional aspirations of young people. Research shows that students studies just to get profession and broad their interests, also because they want to get any higher education. Students shows that their plans for the future are connected with getting profession, starting the family and finding a job. The main factor that determines their aspirations is family environment and peer groups. During research respondents indicated the willing of job in their profession but some of them says about possibility of work in other profession- not connected with the way of their education.